

Էդիկ Բաղդասարյան

Էդիկ Բաղդասարյան

Հայ Պետականության
Պատմություն

7 հատորով

Հատոր V

ISBN : 978-1-927860-03-8

WWW.Edic-Baghdasarian.com

5

Տորոնտո - 2013

ՀՊՊ	1	Հատոր 5

Էդիկ Բաղդասարյան

**Նայոց Պետականության
Պատմության**

Պայծառ ու մռայլ էջերը

Շնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը

7 հատորով

Հատոր 5

2013

Տորոնտո – Կանադա

Բովանդակություն

Խորհրդային Հայաստանը 1920-1945 թվականներին.....	7
Խորհրդային վարչակազմի հաստատումը	7
Քաղաքացիական կռիվները Խորհրդային Հայաստանում 1921 թ.....	21
Փետրվարյան արկածախնդրությունը	21
Փետրվարյան արկածախնդրությունը եւ Ղարաբաղի կորուստը	42
Թուրքիա՞ թե Ռուսաստան	46
Հայաստանի սահմանադրությունը:.....	50
Խորհրդային հանրապետությունների դաշնության ստեղծումը	50
Հայաստանի առաջին սահմանադրությունը	50
Անդրկովկասյան Դաշնության եւ ԽՍՀՄ-ի կազմավորումը	50
ՀԽՍՀ դիվանագիտական եւ արտաքին կապերը.....	55
Խորհրդային Հայաստանի Կարմիր Բանակի ստեղծումը.....	63
Խորհրդային Հայաստանի տարածքային հիմնախնդիրները (1921թ.)	72
Հայաստանի տարածքային պահանջները	72
Հայկական տարածքների հարցը 1921թ. մարտի 16-ի Մոսկվայի եւ հոկտեմբերի 13-ի Կարսի պայմանագրերում.....	74
Մոսկվայի եւ Կարսի պայմանագրերը եւ Մոսկվայի եւ Կարսի պայմանագրերը եւ միջազգային իրավունքը	103
Լոռու եւ Ախալքալաքի խնդիրը	109
Զանգեզուրի, Լեռնային Ղարաբաղի եւ Նախիջևանի հիմնախնդիրները.....	113
ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ	114
Գ. Նժդեհը՝ Հայ Հեղափոխական Դաշնակցության մասին	136
Ինչպես գոյացավ Թուրքիա-Նախիջևան տասը կիլոմետր. սահմանը	144
Անդրանիկը եւ Հայ Հեղափոխական Դաշնակցությունը	149
Արցախի խնդիրը.....	158

ՀՊՊ	4	Հատոր 5

Կարմիր Քրդստանի կազմավորումն ու լուծարումը.....	168
Հայկական հարցը Լոնդոնի եւ Լոզանի կոնֆերանսներում.....	203
Տնտեսության վերականգնումը Խորհրդային Հայաստանում	207
Նոր տնտեսական քաղաքականությունը (ՆԷՊ)	207
Հողային հարցը	209
Երկրի ինդուստրացումը եւ գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը	216
Ինդուստրացման գործընթացը	216
Գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը.....	224
Հասարակական-քաղաքական կյանքը	228
Կոմունիստական կուսակցության մեմիշխանությունը	228
Հասարակական կազմակերպությունները	231
Քաղաքական բռնությունները.....	234
Հայ Առաքելական Եկեղեցին.....	242
Խորհրդային տարիներին.....	242
Հայկական ԽՍՀ-ն՝ միութենական հանրապետություն	253
Հայկական ԽՍՀ նոր սահմանադրության ընդունումը.....	253
Հայաստանի 20-րդ տարեդարձը.....	257
Միջազգային դրության սրումը	258
Հայրենադարձության կազմակերպումը (1920-1930-ական թթ.).....	260
Հայրենադարձության հիմնախնդիրը	260
Հայրենադարձության գործընթացը	263
Խորհրդային իշխանության քաղաքական, մշակույթի բնագավառում, ...	265
Ժողովրդական կրթություն	265
Մշակութային առաջին միջոցառումները.....	265
Զանգվածային անգրագիտության վերացումը	267
Հանրակրթական դպրոցը.....	269
Բարձրագույն կրթությունը.....	270
Երեւանի պետական համալսարան	270
Գիտական գործի կազմակերպումը	275

ՀՊՊ	5	Հատոր 5
Գիտության զարգացումը	276	
Գրական կյանքը.....	278	
Կերպարվեստ	280	
Երաժշտական արվեստ	283	
Թատրոն եւ կինո	286	
Ճարտարապետությունը.....	288	
Հայաստանը համաշխարհային երկրորդ պատերազմի տարիներին	290	
Ֆաշիստական Գերմանիայի հարձակումը ԽՍՀՄ-ի վրա.....	290	
Հայաստանը ֆաշիստական պլաններում	295	
Հայկական լեզին	312	
Տնտեսության վերակառուցումն ըստ պատերազմական պահանջների ...	335	
Հայ ժողովրդի զավակները ռազմի դաշտում	337	
Սովետական Հայաստանի Զորային կազմավորումները	337	
Պարտիզանական պայքարի շարքերում	366	
ՍՓՅՈՒԴԱՀԱՅ. ԵՎ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽ.ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.....	368	
Խորհրդային Հայաստանը 1945-1991 թվականներին.....	374	
Տնտեսության վերակառուցումը	374	
ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	378	
ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ	392	
Գյուղատնտեսության հիմնախնդիրները	397	
Հասարակական-քաղաքական կյանքը	408	
Ազգային-եկեղեցական ժողովը	408	
Հայկական հարցի վերաբացումը_Երկրորդ համաշ. պատերազ.հետո	409	
ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆԸ (1921-1936 թթ.).....	412	
Մեծ հայրենադարձ.կազմակերպումը եւ շարունակութ.(1946-1991թթ.) ..	424	
Դաճակցականներները ներգաղթիկատաղի թշնամիներ.....	430	
Քաղաքական բռնությունների նոր փուլը.....	433	
Անհատի պաշտամունքի դատապարտումը.....	436	
Ազգային զարթոնքը	438	